ODGOJNE I OBITELJSKE VRIJEDNOSTI U BAJCI „ŠUMA STRIBOROVA“– DOPRINOS RAZVOJU MORALA I ALTRUIZMA UČENIKA

Višnja Vekić-Kljaić, Vesnica Mlinarević[†] , Janja Lučić

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska
Kineziološki fakultet, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska
Osnovna škola Mladost, Osijek, Hrvatska
vekickljaic.visnja@gmail.com
janjalucic@gmail.com

UDK: 821.163.42.09 Brlić-Mažuranić, I.
Prethodno priopćenje
Primljen: 22.7.2024.
Prihvaćen: 15.9.2025.

Sažetak

Ivana Brlić-Mažuranić, jedna od najpoznatijih hrvatskih spisateljica, značajna je za razvoj dječje književnosti. U bajci „Šuma Striborova“ autorica opisuje bezuvjetnu ljubav majke prema sinu, ljubav bez obzira na životne trenutke, žrtvovanje za sina iako je on nepravedan prema njoj. Autoričina djela obiluju odgojnim vrijednostima koje su aktualne i danas, u doba globalizacije, internacionalizacije, tehnoloških izuma, umjetne inteligencije, komunikacijskih umrežavanja i, nažalost, atrofiranja univerzalnih vrijednosti. Cilj je rada analiza vrijednosti s pedagogijskog motrišta, posebice obiteljskih vrijednosti u bajci „Šuma Striborova“ Ivane Brlić-Mažuranić. Kvalitativnim istraživačkim postupkom te intervjuom kao instrumentom istraživanja nastojalo se utvrditi razumijevanje bajke i odgojnih vrijednosti obitelji iz perspektive učenika četvrtog razreda osnovne škole u Osijeku. Analizom rezultata istraživanja oblikovat će se i determinirati razumijevanje obiteljskih vrijednosti iz perspektive učenika i razvoj morala i altruizma učenika da bi se dobio jasniji uvid u odgojni pristup u odnosu na kulturni i vremenski kontekst stvaranja bajke, te u autoričin sustav vrijednosti.

Ključne riječi:
bajka, intervju, pedagogijski pristup, učenici, vrijednosti.

UVOD

Vrijednosti su sastavni dio života čovjeka i njegove interakcije s drugim ljudima. One predstavljaju skup općih uvjerenja, mišljenja i stavova o tome što je ispravno, dobro ili poželjno, a oblikuju se procesom socijalizacije (Mlinarević, 2014). Rokeach (1973) vrijednosti definira kao trajna uvjerenja, poseban način ponašanja ili konačnog stanja egzistencije, osobno ili socijalno poželjniji nego neki drugi način ponašanja. Od ranog djetinjstva vrijednostima su prožete svakodnevne interakcije djeteta s okolinom. One se generacijski prenose sa starijih na djecu, a odgoj je važan u promicanju i očuvanju temeljnih ljudskih vrijednosti. Upravo odgojem i obrazovanjem određuje se kakvo društvo i pojedince želimo.

Čovjek je razumsko, intelektualno, ali i moralno biće – *homo sapiens* i *homo moralis*. Intelektom spoznaje svijet oko sebe, prilagođava ga sebi i svojim potrebama, dok mu moralne vrijednosti omogućuju razlikovanje dobra od zla što je temeljna pretpostavka njegova postojanja. Moralne su vrijednosti najviše naravne vrijednosti i uključuju ljudsku dobrotu, čistoću, istinoljubivost, pravednost, čestitost, poniznost, a preduvjet za razvijanje moralnih vrijednosti jest sloboda iz koje proizlazi odgovornost. Važnost vrijednosti u odgojno-obrazovnom sustavu neupitna je, osobito moralno obrazovanje, moralni razvoj, odgoj karaktera, učenje vrlina, socijalni razvoj, kritičko mišljenje i altruizam. Važno je kako škola utječe na razvoj vrijednosnog sustava učenika, od stavova prema kojima škola treba biti vrijednosno neutralna do ideja prema kojima su učitelji „prenositelji“ vladajućih vrijednosti u društvu, vrijednosti kojima trebaju učiti mlade generacije (Ledić, 1999). Od nastavnika se očekuje poticanje razvoja pozitivnih vrijednosti, poticanje učenikovih pozitivnih stavova o sebi, učenju, svijetu i osobnom mjestu u svijetu, razvoj cjelovite osobnosti učenika, njegovih potencijala, razvoj aktivnog i odgovornog građanina altruista te jačanje kritičnosti (Babić i sur., 2008).

Pojam *odgojne vrijednosti* odnosi se na skup vrijednosti, principa i stavova koji se prenose i njeguju odgojem i obrazovanjem. Te vrijednosti obično uključuju etičke, moralne, društvene i kulturne norme koje pomažu pojedincima da razviju karakter, svijest o društvenoj odgovornosti i sposobnost donošenja moralno ispravnih odluka. U doba globalizacije, internacionalizacije, tehnoloških inovacija, umjetne inteligencije i komunikacijskih umrežavanja postavlja se pitanje kako očuvati i promicati odgojne vrijednosti. Odgojno-obrazovni sustav mora biti prilagođen suvremenim izazovima i promjenama da bi promicao odgojne vrijednosti učenika, razvoj kritičkog mišljenja, empatiju, toleranciju i društvenu odgovor-

nost. Odgojitelji i učitelji osobe su zadužene za promicanje vrijednosti i izgradnju vrijednosno orijentiranog pojedinca. Rano usvajanje vrijednosti u životu djece vrlo je važno za njihovo odrastanje, stjecanje identiteta te održavanje civilizacijskog i društvenog nasljeđa (Lenart i Božić-Lenart, 2018). Budući da je suvremeno doba obilježeno globalizacijom i internacionalizacijom, dolazi do sve intenzivnije interakcije među različitim kulturama i društvima. Odgojno-obrazovni programi trebaju poticati međukulturno razumijevanje, poštovanje različitosti i promicanje dijaloga među različitim zajednicama.

Najosjetljivija varijabla cjelokupnog institucionaliziranog odgoja i obrazovanja jest usvajanje stavova i vrijednosti. Kroz skriveni kurikul učenici o vrijednostima uče tijekom cijelog boravka u školskoj sredini, u raznim socijalnim interakcijama dobivaju pozitivne ili negativne vrijednosne poruke. Postojanje socijalnih kompetencija i vrijednosti čini osnovu za razvijanje kulture pojedinca (ustanove ili društva u cjelini) i preduvjete za stvaranje pozitivne kulture škole (Jukić, 2013). Ista autorica navodi da istraživanja potvrđuju da postojanje socijalnih i kulturnih normi utječe na poboljšanje kulture škole: kolegijalnost, prijateljstvo, povjerenje i pouzdanje, podrška, uvažavanje različitosti, brižnost, sudjelovanje u donošenju odluka, zaštita onoga što je važno, dobri međuljudski odnosi, iskrena i otvorena komunikacija.

Obitelj i društvo imaju važnu ulogu u prenošenju odgojnih vrijednosti. Važno je podržati obitelji u ulozi odgajatelja djece te osnažiti odgojno-obrazovne ustanove i učitelje za promicanje zajedničkih vrijednosti. Unatoč brzim promjenama i izazovima suvremenog svijeta, odgojne vrijednosti ostaju važne za razvoj moralno osviještenih i odgovornih građana. Njihovo njegovanje zahtijeva angažman svih društvenih aktera, uključujući obitelj, škole, medije, vjerske institucije i ine organizacije.

Prema nacionalnom kurikulu bajke se u nastavi obrađuju u nižim razredima osnovne škole. U četvrtom razredu učenici se susreću s bajkama Ivane Brlić-Mažuranić iz zbirke *Priče iz davnine*. „Šuma Striborova“ Ivane Brlić-Mažuranić jedna je od najpoznatijih bajki hrvatske dječje književnosti. Ona prenosi moralnu poruku, daje djetetu na znanje što se smatra ispravnim, a što lošim. Iako je u ovoj bajci naglasak na fantastičnim elementima i mitološkim likovima, obiteljske vrijednosti, poput ljubavi, zajedništva i uzajamnog poštovanja, igraju značajnu ulogu i prenose se kroz odnose likova. U kontekstu bajke, odnosi unutar obitelji posebno su važni. Kroz odnose likova koji čine obitelj, Ivana Brlić-Mažuranić ističe vrijednost ljubavi, hrabrosti, predanosti i poštovanja unutar obiteljske zajednice. Obiteljske vrijednosti koje se prenose generacijama imaju važnu ulogu u formiranju karaktera i identiteta likova te ih nadahnjuju da se suoče s izazovima

i ostvare svoje ciljeve. Bajka „Šuma Striborova“ Ivane Brlić-Mažuranić može se promatrati s pedagogijskog motrišta odgojnih vrijednosti, posebice obiteljskih, jer pričom autorica prenosi brojne moralne pouke i vrijednosti koje su važne za odgoj djece. Pričom se ističe važnost odgovornosti, istine, poštovanja i povjerenja prema obitelji i zajednici. Navedene pouke mogu poslužiti kao temelj za razvoj karaktera i moralnog razumijevanja učenika.

Bajke, dakle, doprinose moralnom razvoju djeteta, stoga je važno znati kakvu mu poruku šalju i čemu ga žele učiti, što mu žele osvijestiti, a preduvjet je dječje razumijevanje bajke. Djeca se poistovjećuju s likovima u bajkama i tako uče kako se nositi s problemima i emocijama. Bajka djecu uči empatiji i altruizmu što doprinosi razvoju emocionalne inteligencije i socijalne kompetencije.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja i istraživačko pitanje

Cilj je istraživanja analiza odgojnih, posebice obiteljskih, vrijednosti s pedagogijskog motrišta u bajci „Šuma Striborova“ Ivane Brlić-Mažuranić. Budući da je metodologija istraživanja kvalitativna, postavljeno je istraživačko pitanje: *Koje obiteljske vrijednosti učenici četvrtog razreda osnovne škole prepoznaju u bajci „Šuma Striborova“ i kako ih obrazlažu ?*

Sudionici istraživanja

Postupkom intervjua ispitan je ukupno 51 učenik iz dva četvrta razredna odjela jedne osnovne škole u Osijeku. Iz 4. a razreda sudjelovalo je 25 učenika, a iz 4. b 26 učenika. Većina sudionika istraživanja (41) rođena je 2013. godine, a manji broj sudionika (10) rođen je 2014. godine.

Tablica 1 Broj učenika prema spolu

Razred	Broj učenika	Dječaci	Djevojčice
4. a	25	12	13
4. b	26	11	15
Ukupno	**51**	23	28

Metode, instrumenti i postupak istraživanja

Podatci su prikupljeni metodom intervjua. Grupni je intervju metoda istraživanja koja podrazumijeva da jedan istraživač istovremeno intervjuira više učenika. Grupni intervju omogućava interakciju među kandidatima te može biti efikasniji od pojedinačnih intervjua, osobito kada je potrebno istražiti veliki broj ispitanika istovremeno. Grupni intervju može biti koristan alat za procjenu različitih gledišta učenika, ali zahtijeva pažljivo planiranje i vođenje da bi se osigurala pouzdanost i relevantnost procjene (Halmi, 2003). Za potrebe provođenja intervjua izrađen je protokol intervjua koji je sadržavao uputu za sudionike i pitanja, odnosno teme za raspravu koje korespondiraju s ranije navedenim istraživačkim pitanjem. Intervju je bilježen putem audiozapisa i pisanih bilješki. Audiozapisom osiguravala se točnost transkripcije nakon intervjua, dok su pisane bilješke služile kao pomoć istraživaču tijekom intervjua. Postupak intervjuiranja provodio se u dva razdoblja. U prvom je razdoblju istraživač pripremao pitanja, a drugo razdoblje odnosilo se na samu provedbu intervjua sa sudionicima. Etape su se nadopunjavale jer su se sustavnom analizom prikupljenih podataka prema potrebi pitanja modificirala. Učenici su podijeljeni u osam fokus-grupa, četiri grupe činili su učenici A razreda, a četiri grupe učenici B razreda. Svaka fokus-grupa obuhvatila je šest ili sedam učenika.

TABLICA 2 Broj učenika prema spolu u fokus-grupama

Fokus grupa	Dječaci	Djevojčice	Razred
1.	3	4	4. a
2.	3	3	4. a
3.	3	3	4. a
4.	3	3	4. a
5.	3	4	4. b
6.	3	4	4. b
7.	2	4	4. b
8.	3	3	4. b
Ukupno	23	28	**51 učenik**

Prema Cohen i sur. (2007) fokus-grupe su kvalitativna istraživačka metoda koja se koristi za dublje razumijevanje stavova, mišljenja, iskustava i percepcija o određenoj temi. Ta metoda obično uključuje grupu od 6 do 10 sudionika koji se okupljaju da bi raspravljali o određenim pitanjima koja moderira istraživač.

Sudionici su u međusobnoj interakciji, što može otkriti različite perspektive, stavove i iskustva. Fokus-grupe omogućavaju dublje istraživanje tema u usporedbi s anketama ili drugim kvantitativnim metodama jer sudionici mogu elaborirati svoje odgovore i razmišljanja. Istraživač ima važnu ulogu u vođenju rasprave, postavljanju pitanja i održavanju fokusa na temu. Rezultati fokus-grupa analiziraju se kvalitativno, obično putem transkripcije snimaka, identificiranja ključnih tema i obrada tih tema radi dobivanja dubljeg razumijevanja. Fokus-grupe temelje se na specifičnim istraživačkim pitanjima ili ciljevima istraživanja, koji se koriste kao temelj za vođenje rasprave.

Istraživanje je provedeno u ožujku 2024. godine nakon što su učenici s učiteljicama pročitali i obradili bajku „Šuma Striborova“ u sklopu nastave Hrvatskog jezika, odnosno lektire kao sadržaja nastave. Istraživanje je bilo usmjereno prema etičkim standardima i zaštiti ispitanika u skladu s Etičkim kodeksom Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (2006) i Etičkim kodeksom istraživanja s djecom (2003). Prije početka sudionici su informirani o istraživanju te je zatražena suglasnost ravnatelja škole, koji je upoznat s ciljevima i metodologijom, za provođenje istraživanja. I roditelji učenika upoznati su s osobitostima istraživanja te su potpisali suglasnosti. Učenici su također informirani o tijeku i dobrovoljnosti sudjelovanja u istraživanju.

Upoznavanje s hodogramom istraživanja organizirano je na prvom susretu sa svim učenicima A razreda (25 učenika) te svim učenicima B razreda (26 učenika). Na drugom susretu učenici su podijeljeni u fokus-grupe; svaki je razred bio podijeljen u četiri fokus-grupe. Tijekom susreta po fokus-grupama razgovaralo se o Ivani Brlić-Mažuranić, čitala se bajka „Šuma Striborova“ te je proveden intervju prema postavljenim istraživačkim pitanjima. Na trećem susretu učenici su bili u razrednoj grupi 4. a (25 učenika) te 4. b (26 učenika). Na tom susretu razgovaralo se o vrijednostima koje su učenici prepoznali u bajci. Na zadnjem zajedničkom susretu A i B razreda (51 učenika) osvrnulo se na ishode istraživanja, moralni razvoj i razvoj altruizma učenika. Tijekom provedenog istraživanja ukupno je organizirano 13 susreta.

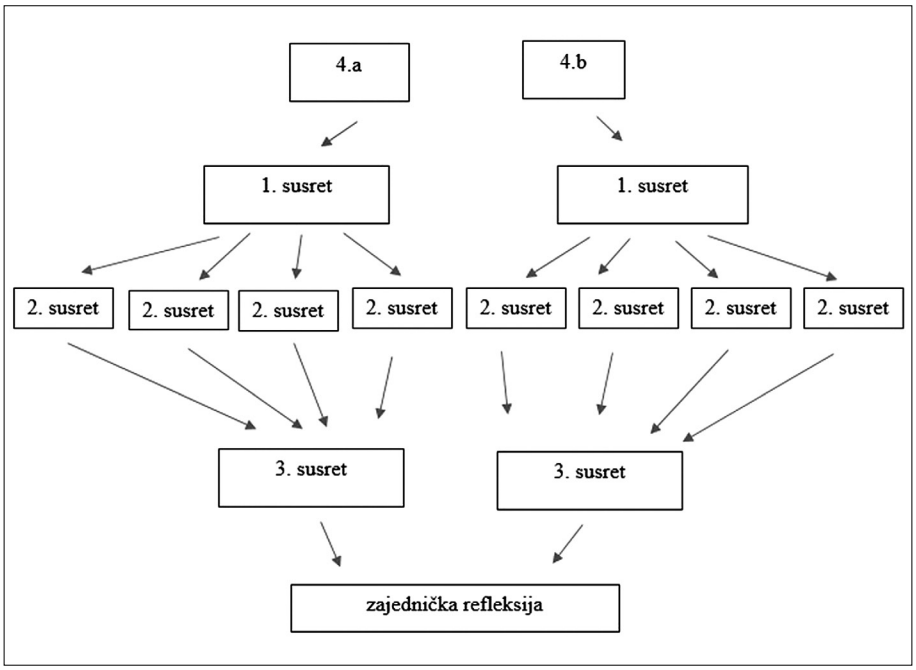

SLIKA 1 Organizacija istraživanja u fokus-grupama

Bilješka. 1. susret – upoznavanje ispitanika s hodogramom istraživanja, 2. susret – čitanje bajke i provođenje intervjua s ispitanicima, 3. susret – razgovor o vrijednostima koje su ispitanici prepoznali u bajci, 4. susret – osvrt na ishode istraživanja

Početna istraživačka pitanja bila su da učenici opišu ponašanje likova u bajci „Šuma Striborova“, a onda da njihova ponašanja stave u odnose. Kasnija su pitanja bila usmjerena na vrijednosti koje su sadržane u odnosima likova bajke (*Što za tebe znači poštovanje, povjerenje, ljubav, dobrota, pomaganje?*), a vrijednosti su zatim povezane s odnosima među likovima (*poštovanje sina prema majci, snahe prema baki, povjerenje, ljubav i dobrota majke prema sinu i sina prema majci, pomaganje majci*).

Provedeni se intervju snimao, nakon snimanja rađena je transkripcija odgovora. Koraci u istraživanju unaprijed su dogovoreni. Prvi je korak bio izrada protokola istraživanja. U drugom je koraku izrađen protokol intervjua sa svakom fokus-grupom. Slijedilo je provođenje intervjua s osam grupa ispitanika. Četvrti je korak

bio transkripcija odgovora učenika. Peti je korak sadržavao analizu i interpretaciju rezultata provedenog istraživanja.

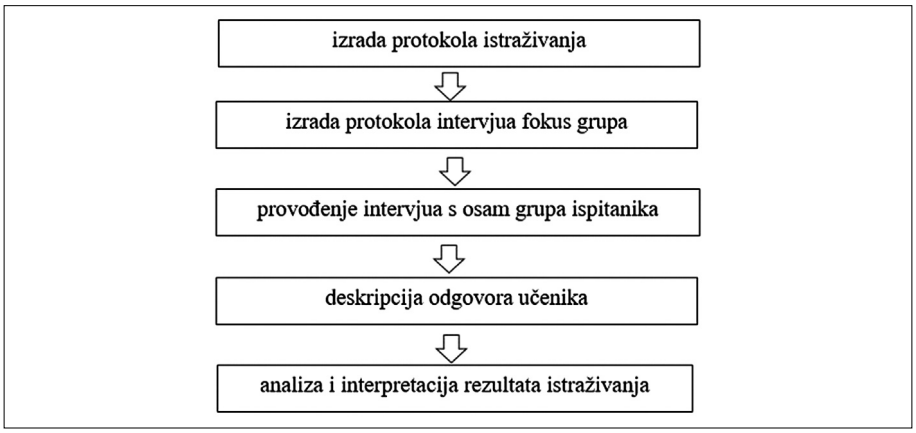

SLIKA 2 Koraci u istraživanju

Analiza podataka i rezultati

Nakon provedenih grupnih intervjua u fokus-grupama pristupilo se tematskoj analizi prikupljenih podataka. Transkripcijom intervjua formirani su kodovi, odnosno kodiranja podataka prikupljenih iz navedenih fokus-grupa. Da bi se izbjegla subjektivnost i osigurala valjanost postupka istraživanja, provedeno je nekoliko faza kodiranja: 1. otvoreno kodiranje; 2. fokusirano kodiranje i 3. teorijsko kodiranje (Charmaz, 2014). Tom metodologijom osigurava se valjanost postupka istraživanja, smanjuje subjektivnost i omogućava dublje razumijevanje složenih odnosa i karakterizacija koje učenici iznose u svojim odgovorima. Tako se kvalitativni podatci prikupljeni iz fokus-grupa strukturiraju na način koji omogućava izvlačenje značajnih i relevantnih uvida.

Otvoreno kodiranje početna je faza analize podataka transkripta fokus-grupa te podrazumijeva sustavan pristup razvrstavanju, identificiranju i označavanju ključnih tema, koncepta ili uzoraka u sadržaju koji je prikupljen (Charmaz, 2014). Audiozapis intervjua transkribiran je da bi se olakšala analiza te su izdvojeni uzorci, odnosno ključne riječi koje su se pojavljivale u razgovorima. Početno pitanje učenicima bilo je da opišu ponašanje likova u bajci „Šuma Striborova“, a onda da njihova ponašanja stave u odnose. Sustavnim uspoređivanjem izlučenih kodova tijekom otvorenog kodiranja uočeno je nekoliko nadređenih kodova koje su učenici

najčešće opisivali: *ponašanje snahe*, *ponašanje majke* i *ponašanje sina*. Ponašanje snahe okarakterizirano je uvijek kao loše („bezobrazna i drska“), majka je uvijek dobra („brinula se za sina“, „voljela je sina“), a sin je malo loš, malo dobar („malo je bio ljut, a onda je bio dobar“). Identifikacija tih nadređenih kodova omogućila je istraživačima da prepoznaju dominantne teme u učenikovim opisima ponašanja likova. Ti opisi pružaju osnovu za daljnju analizu i interpretaciju podataka te pomažu u strukturiranju kvalitativne analize. Otvoreno kodiranje omogućilo je istraživačima da iz velikog i složenog skupa podataka izluče ključne teme i obrasce ponašanja likova u bajci. Učenici su jasno razlikovali ponašanje likova i njihove međusobne odnose. **Snaha** je dosljedno prikazivana kao negativan lik, što se vidi iz opisa poput „bezobrazna i drska“. To ukazuje na učenikovu percepciju negativnog ponašanja i nepoštovanja u obiteljskim odnosima. **Majka** je prikazana kao izvor pozitivnih obiteljskih vrijednosti, s naglaskom na brigu i ljubav prema sinu. Učenici su ju opisivali izjavama poput „brinula se za sina“ i „voljela je sina“, što ukazuje na prepoznavanje važnosti majčinske ljubavi i dobrote. **Sin** je opisan kao netko s promjenjivim ponašanjem, što odražava kompleksnost ljudskog ponašanja i moralnog razvoja. Opisi poput „malo je bio ljut, a onda je bio dobar“ ukazuju na ambivalentne osjećaje koje učenici mogu prepoznati u sebi i drugima.

Na temelju provedenog otvorenog kodiranja i analize opisa učenika o ponašanju likova u bajci „*Šuma Striborova“* iskristalizirale su se sljedeće teme/kategorije. Prvo je to moralna evaluacija likova (snaha kao negativan lik, majka kao pozitivan lik i sin kao ambivalentan lik). Drugo su obiteljski odnosi i uloge (jasno uočeno razlikovanje uloga; snaha kao stranac u obitelji, majka zaštitnica, sin posrednik između njih, identifikacija narušenih obiteljskih odnosa kroz ponašanje snahe i isticanje tradicionalnih obiteljskih vrijednosti kroz lik majke). Treće je emocionalna identifikacija učenika s likovima, prepoznavanje osjećaja ljutnje, dobrote i ljubavi. Četvrto je prepoznavanje moralnih poruka, jasno razlučivanje dobrog i lošeg te važnosti ljubavi, poštovanja i moralnog izbora. Te kategorije omogućuju dublje razumijevanje načina na koji učenici interpretiraju likove, njihove međusobne odnose i temeljne poruke bajke. Također, one čine temelj za daljnju tematsku analizu i interpretaciju obrazovnih i razvojnih aspekata dječjih odgovora.

Nakon otvorenog kodiranja, slijedile su faze fokusiranog i teorijskog kodiranja. Fokusirano kodiranje uključuje daljnje rafiniranje i grupiranje identifikacijskih kodova, dok teorijsko kodiranje povezuje te kodove u širu teorijsku sliku koja može objašnjavati obrasce ponašanja i odnosa među likovima u bajci.

Kroz proces **fokusiranog kodiranja** istraživači identificiraju ključne teme ili koncepte koji se ponavljaju ili su posebno značajni unutar podataka. Traže se veze između početnih kategorija te se razvijaju nove kategorije ili teme koje odražavaju strukturu podataka. Na temelju prethodnih analiza istražitelji identificiraju ključne teme ili koncepte koji su najvažniji za istraživačko pitanje. To mogu biti teme koje se najčešće pojavljuju u podatcima ili koje su posebno relevantne za istraživanje. Istražitelji procjenjuju važnost svake od ključnih tema u kontekstu istraživačkog pitanja i ciljeva istraživanja. Fokusirano kodiranje olakšava istražiteljima da odgovore na istraživačko pitanje na temelju dobivenih podataka (Charmaz, 2014). Iz kategorija *ponašanje snahe*, *ponašanje majke* i *ponašanje sina* izvučeni su na temelju cilja istraživanja o analizi obiteljskih vrijednosti u književnom djelu i istraživačkog pitanja: *Koje obiteljske vrijednosti prepoznaju učenici četvrtog razreda u bajci „Šuma Striborova"?* sljedeći kodovi: *poštovanje*, *povjerenje*, *dobrota*, *ljubav* i *pomaganje.* Poštovanje odnosno nepoštovanje snahe prema majci, odnosno baki vidljivo je u izjavama učenika: „Snaha je bila drska.", „Snaha se ponašala tvrdoglavo.", „Poštovanje prema baki je loše.", „Snaha iskorištava baku." Također, ta se vrijednost može uočiti u odnosu sina i majke: „Sin je vrijeđao majku." Učenici razumiju tu vrijednost te ju opisuju: „Kada netko misli na druge, kada drugi priča, a ti slušaš, kada uvažavaš tuđe ideje." Povjerenje je uočeno u odnosu majke prema sinu („Majka je vjerovala sinu."), dok sin nije imao povjerenja u majku („Sin nije vjerovao majci."). Povjerenje je za učenike „kada nekome možeš nešto reći, i znaš da te neće izdati". Dobrota i ljubav snažno su izraženi u ljubavi majke prema sinu: „Majka je brinula za sina.", „Majka je bila dobra prema sinu." Ljubav i dobrotu učenici najbolje prepoznaju u bajci, ali i u svom životu. Ona im je bliska i poželjna: „Da je netko drag i voli me.", „Ljubav znači da voliš nekog iz srca.", „Za mene dobrota znači osoba koja me nije iznevjerila." Pomaganje je vidljivo u izjavi: „Majka je sinu krpala košulju.", a u svom životu učenici prepoznaju pomaganje u školskim obavezama: „To za mene znači kada mi netko pomogne razumjeti zadatak.", „Kada mi netko kaže odgovor iz testa."

Iz analize je vidljivo da učenici jasno prepoznaju poštovanje, ali i nepoštovanje u ponašanju likova. Snaha je opisana kao drska i tvrdoglava, a njezino nepoštovanje prema baki istaknuto je u više navrata. Isto tako, nepoštovanje je prisutno u odnosu sina prema majci. Učenici razumiju koncept poštovanja i opisuju ga kao pažnju prema drugima, uvažavanje tuđih ideja i slušanje kada drugi govore. To sugerira da su učenici svjesni važnosti poštovanja u međuljudskim odnosima. Povjerenje je prepoznato u odnosu majke prema sinu, dok sin nije imao povjerenja u

majku. Ta razlika pokazuje da povjerenje može biti jednostrano u obiteljskim odnosima. Učenici su definirali povjerenje kao sposobnost da nekome nešto povjere bez straha od izdaje, što ukazuje na njihovo razumijevanje važnosti povjerenja u stvaranju sigurnih i pouzdanih odnosa. Dobrota i ljubav snažno su izražene u odnosu majke prema sinu. Učenici su prepoznali i cijenili majčinu brigu i ljubav prema sinu. Definirali su ljubav kao osjećaj koji dolazi iz srca i nešto što je poželjno i blisko njihovim vlastitim iskustvima. To ukazuje na njihovu sposobnost da prepoznaju i cijene emocionalnu podršku i brižnost u obiteljskim odnosima. Pomaganje je vidljivo u majčinu činu krpanja košulje sinu. Učenici prepoznaju pomaganje i u svom svakodnevnom životu, naročito u kontekstu školskih obaveza. To pokazuje da vrednuju praktičnu pomoć i podršku koja im olakšava postizanje ciljeva, što je važna komponenta obiteljskih i društvenih odnosa.

Teorijsko kodiranje omogućava istraživačima da razviju teorijski okvir iz podataka. Teorijsko je kodiranje proces identificiranja, razvijanja i integriranja ključnih koncepata ili kategorija koji se pojavljuju u podatcima, a koji su relevantni za istraživačko pitanje. Charmaz (2014) navodi da je to zaključni oblik kodiranja. Iz analize kodova koji se odnose na pojmove *poštovanje*, *ljubav*, *povjerenje* i *pomaganje* mogu se izvesti teorije i koncepti koji se tiču ljudskih odnosa, moralnih vrijednosti i socijalne interakcije. **Teorija altruizma** odnosi se na nesebično ponašanje usmjereno prema dobrobiti drugih, bez očekivanja vlastite koristi. Spomenuto je osobito vidljivo u odnosu majke prema sinu, a dio je obiteljskih vrijednosti. Odgojno-obrazovne ustanove, poput dječjih vrtića, škola i sveučilišta, imaju važnu ulogu u podržavanju i promicanju obiteljskih vrijednosti. Odgojno-obrazovne ustanove nisu samo mjesta gdje se „prenose“ znanje, sposobnosti, vještine i stavovi već i okruženja u kojima se oblikuje cjeloviti razvoj djeteta / mlade osobe, uključujući moralni, socijalni i emocionalni razvoj. **Teorija moralnog razvoja** Lawrencea Kohlberga istražuje kako ljudi razvijaju svoje moralne vrijednosti i prosudbe. Prema Kohlbergu (1986) moralni razvoj prolazi kroz različite faze, od početne usredotočenosti na nagrade i kazne do viših razina koje uključuju apstraktne moralne principe. Poštovanje, povjerenje, dobrota i pomaganje mogu se smatrati bitnim vrijednostima koje se razvijaju tijekom tog procesa. Moralna svijest i osjećaj dužnosti prema drugima razvijaju se kroz socijalnu interakciju i iskustvo. To je osobito vidljivo u ponašanju sina u bajci: „Malo je bio ljut, ali je onda opet bio dobar.“ Učenici su uočili da je na početku priče sin bio sebičan i nije razmišljao o posljedicama svojih postupaka, dok na kraju kroz odnose s drugim likovima shvaća važnost empatije, suosjećanja i altruizma. Učenici su prepoznali

i obrazložili važnost ključnih obiteljskih vrijednosti u bajci. Njihovo razumijevanje poštovanja, povjerenja, ljubavi i pomaganja pokazuje njihovu sposobnost da reflektiraju i interpretiraju moralne lekcije iz književnog djela. Učenici su, na primjer, prepoznali da sin na početku bajke pokazuje sebičnost, ali u interakciji s drugim likovima shvaća važnost empatije i suosjećanja.

Odgojno-obrazovne ustanove imaju važnu ulogu u podržavanju i promicanju obiteljskih vrijednosti. One nisu samo mjesta za prijenos znanja već i okruženja u kojima se oblikuje cjeloviti razvoj učenika uključujući onaj moralni, socijalni i emocionalni. U interakciji s drugima i s pomoću iskustva u školi učenici razvijaju moralnu svijest i osjećaj dužnosti prema drugima.

RASPRAVA

Cilj istraživanja bio je analizirati s pedagogijskog motrišta odgojne, posebice obiteljske vrijednosti u bajci „Šuma Striborova“ Ivane Brlić-Mažuranić. Pedagogijska motrišta obiteljskih vrijednosti odnose se na pristup odgoju i obrazovanju koji ističe važnost obiteljskih vrijednosti u formiranju karaktera, moralnog razvoja i cjelokupne dobrobiti djeteta. Obiteljske vrijednosti najbolje se prenose primjerima. Postupcima i reakcijama na različite životne situacije roditelji mogu pružiti stvarne primjere obiteljskih vrijednosti koji se mogu primjenjivati u praksi. U kontekstu odgoja i obrazovanja, školski kurikuli trebaju uključivati vrijednosti kao sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa. Na različitim predmetima i tijekom različitih projekata i aktivnosti učenici mogu razvijati razumijevanje i naučiti cijeniti vrijednosti poput poštovanja, tolerancije, suradnje i empatije. Bajka „Šuma Striborova“ Ivane Brlić-Mažuranić, nastavna jedinica lektire u četvrtom razredu osnovne škole, bila je predmetom istraživanja obiteljskih vrijednosti u ovom radu.

Rezultati kvalitativnog istraživanja dobiveni su u tri faze kodiranja: otvoreno, fokusirano i teorijsko. U svakoj od navedenih faza kodiranja uspoređivali su se kodovi sa sadržajem transkripata da bi se provjerila njegova objektivnost, pouzdanost i valjanost. Kroz različite faze kodiranja dan je odgovor na postavljeno istraživačko pitanje: *Koje obiteljske vrijednosti učenici četvrtog razreda osnovne škole prepoznaju u bajci „Šuma Striborova“ i kako ih obrazlažu?* U prvoj fazi, otvorenom kodiranju, sustavno su identificirane ključne teme, koncepti i uzorci u transkriptima fokus-grupa. Učenici su opisivali ponašanje likova u bajci, što je

omogućilo identifikaciju nadređenih kodova kao što su ponašanje snahe, majke i sina. Te su teme bile polazište za daljnju analizu. **Ponašanje snahe** uvijek je okarakterizirano negativno, majčino p**onašanje** dosljedno je i pozitivno, s naglaskom na brigu i ljubav, a sinovo **ponašanje** opisano je kao ambivalentno, kombinacija pozitivnog i negativnog ponašanja. Fokusirano kodiranje omogućilo je daljnje rafiniranje i grupiranje identificiranih kodova povezujući ih s ključnim temama relevantnim za istraživačko pitanje. U toj fazi istraživači su uočili da učenici prepoznaju i obrazlažu obiteljske vrijednosti poput poštovanja, povjerenja, dobrote, ljubavi i pomaganja. Učenici su prepoznali poštovanje i nepoštovanje u ponašanju likova, posebno naglašavajući drskost snahe i sinovo vrijeđanje majke. Opisali su poštovanje kao uvažavanje tuđih ideja i slušanje drugih. **Povjerenje** je prepoznato u majčinu odnosu prema sinu, dok sin nije imao povjerenja u majku. Učenici su povjerenje opisali kao sposobnost povjeravanja drugima bez straha od izdaje. **Dobrota i ljubav** snažno su izražene u odnosu majke prema sinu. Učenici su te vrijednosti prepoznali i u vlastitim životima, opisujući ih kao osjećaje bliskosti. **Pomaganje** je prepoznato u majčinu pomaganju sinu te učenici opisuju pomaganje u kontekstu školskih obaveza, što im je bilo blisko. Teorijsko kodiranje integriralo je ključne koncepte i kategorije razvijajući teorijski okvir koji objašnjava prepoznate obiteljske vrijednosti i njihovu važnost. Ta je faza omogućila povezivanje nalaza s relevantnim teorijama. **Teorija altruizma** vidljiva je u nesebičnom ponašanju majke prema sinu, naglašava nesebičnost i brigu za dobrobit drugih bez očekivanja vlastite koristi. **Teorija moralnog razvoja Lawrencea Kohlberga** dolazi do izražaja kad učenici prepoznaju faze moralnog razvoja u ponašanju sina, gdje tijekom radnje sin razvija empatiju, suosjećanje i altruizam. Garg (2016) istražuje psihologiju i biologiju altruizma te navodi da je altruizam nesebična briga za dobrobit drugih. To je tradicionalna vrlina u mnogim kulturama i bitna je u mnogim religijskim tradicijama. Altruizam se može razlikovati od osjećaja lojalnosti i dužnosti, usredotočen je na motivaciju da se pomogne drugima ili želju da se čini dobro bez nagrade, dok se dužnost usredotočuje na moralnu obvezu prema određenoj osobi (određenoj organizaciji (npr. vladi) ili apstraktnom konceptu (npr. domoljublje itd.). Neki pojedinci mogu osjećati i altruizam i dužnost, dok drugi to možda neće. Čisti je altruizam davanje bez obzira na nagradu ili korist od priznanja. Istraživanje Arkhipova i Kozmin (2013) sugerira da bajke mogu služiti kao sredstvo za istraživanje i promicanje altruističkog ponašanja, posebno kroz prizmu reputacije i moralnih načela. Autorica navodi da je broj narodnih priča s altruističkim sadržajem manji nego što bi se moglo očekivati te raspravlja o različitim vrstama altruističkih

djela. Kao pravilo, altruistički činovi u bajkama usmjereni su prema nadnaravnim bićima i drugim čarobnim stvorenjima, a ne prema ljudima. Istraživanja o altruizmu kod učenika osnovnih škola otkrila su da je ono pod utjecajem različitih čimbenika. Angerer i sur. (2015) na uzorku od 1070 učenika osnovnih škola u dobi od sedam do jedanaest godina otkrili su da su tolerancija na rizik i strpljenje pozitivno povezani s altruizmom, pri čemu su djevojčice općenito altruističnije od dječaka te da altruizam raste s dobi tijekom djetinjstva. U istraživanju Leontopoulou (2010) sudjelovalo je 232 učenika petog i šestog razreda osnovne škole na sjeveru Grčke. Korištenjem hijerarhijske regresijske analize pokazalo se da je altruizam kod djece pouzdano predvidiv prema spolu sudionika i akademskoj uspješnosti, empatiji te otpornosti, međutim socijalno uvjetovana varijabla klime u učionici tek je marginalno predviđala altruizam. Naglašena je važnost uključivanja obuke u razvoj i manifestaciju altruizma u programima emocionalnog obrazovanja te intervencijama otpornosti u školi. Buragohain i Senapati (2016) naglašavaju ulogu vježbi za razvoj altruizma među adolescentima. Altruizam ima vrlo značajne implikacije na proces stvaranja kolektivnog blagostanja društva te se može podučavati i učiti kroz specifične vježbe tijekom odgojno-obrazovnog procesa.

Teorija moralnog razvoja (Kohlberg, 1986) daje okvir, odnosno strukturu u razumijevanju zrelosti moralnog razvoja tijekom života. Teorija moralnog razvoja Lawrencea Kohlberga uključuje tri razine: prekonvencionalnu razinu, gdje su prosudbe temeljene na sebičnim interesima; konvencionalnu razinu, gdje su prosudbe temeljene na tradicionalnim obiteljskim vrijednostima i društvenim očekivanjima te postkonvencionalnu razinu, gdje su prosudbe temeljene na apstraktnijim i osobnim etičkim načelima. Vlah (2012) navodi da Kohlberg nije razine strogo vezao za neku određenu dob te da brzina prijelaza između razina varira od pojedinca do pojedinca s obzirom na to da na brzinu mogu utjecati vanjski faktori. Njegova teorija imala je mnoge kritike.

U literaturi se predlaže niz strategija za promicanje moralnog razvoja u učenika osnovnih škola. Istraživanje Anisa i Murniyetti (2022) imalo je za cilj otkriti strategije učitelja u poučavanju moralnih vrijednosti i podizanju svijesti o moralnim vrijednostima. U istraživanju je korištena kvalitativna metodologija, a tehnike prikupljanja podataka bile su intervju, promatranje i dokumentiranje. Podatci su analizirani reduciranjem podataka, prikazivanjem podataka te donošenjem zaključaka i provjerom. Rezultati tog istraživanja opisuju da postoje dvije strategije učitelja u poučavanju moralnih vrijednosti učenicima osnovnih škola, a to su najčešće predavanje i rasprava. Chowdhury i sur. (2019) ističu ulogu učitelja u tom procesu te

potrebu za njihovom obukom i revizijom kurikula. Istraživanje proučava moralne vrijednosti u osnovnom obrazovanju. U procesu poučavanja i učenja, stjecanje moralnih vrijednosti učenika smatra se dugotrajnim procesom. Navedeno istraživanje ispituje kako se moralni i etički razvoj potiče kroz školski kurikul, udžbenike, odgojno-obrazovnu praksu u učionici i školsku kulturu. Istraživanje je kvalitativno, a podatci su prikupljeni iz dviju javnih osnovnih škola u Bangladešu. Za prikupljanje podataka korišten je intervju s učiteljima, fokus-grupe, promatranje i pregled dokumenata. Analiza prikupljenih materijala pokazala je da većina učitelja i učenika percipira da moral i etika znače dobro ili loše, legalno ili ilegalno te dobru praksu u osobnom životu poput govorenja istine, poštovanja starijih, pomoći drugima, pokazivanja dobrog ponašanja, redovitog pohađanja škole, poslušnosti roditeljima i poštovanja pravila i propisa. Učitelji i učenici spomenuli su da učenici usvajaju moralne i etičke vrijednosti u školama, u obitelji i društvu. Također su rekli da isti uče moralne vrijednosti slijedeći obiteljske, vjerske i kulturne vrijednosti i norme te razgovarajući s prijateljima, dijeleći stvari, brinući se za druge. Učitelji poučavaju o moralnim vrijednostima kroz različite aktivnosti u školama te naglašavaju da moral i etika trebaju biti poučavani kao zasebni predmeti. Ispitivanje potvrđuje da škole imaju važnu ulogu u poučavanju moralnih i etičkih vrijednosti. Studija sugerira da bi učitelji trebali biti educirani, kurikul bi trebao biti revidiran i trebale bi biti dodane moralne i etičke vrijednosti. Također se predlaže da vlada mora nadzirati aktivnosti škola i osigurati poučavanje moralnih i etičkih vrijednosti. Istraživanje Zohar i Marshall (2004) ispituje kako se čitanjem i analizom književnih tekstova kod učenika mogu razvijati moralne prosudbe i vrijednosti. Naglasak je na raspravama i evaluaciji ponašanja likova, slično kao i u ovom prikazanom istraživanju. Nucci i Narváez (2008) prikazuju istraživanje o tome kako škole, kroz formalni i skriveni kurikul, doprinose moralnom razvoju učenika. Skriveni kurikul obuhvaća **neizrečene, nenapisane i implicitne vrijednosti, norme i poruke** koje učenici usvajaju u školskom okruženju, ne kroz formalne sadržaje, već kroz interakcije, odnose i atmosferu u razredu. U kontekstu istraživanja o percepciji likova i razvijanju moralnih vrijednosti kod učenika kroz bajku „**Šuma Striborova“**, skriveni kurikul može se uključiti na nekoliko razina: kroz način na koji se internaliziraju određene društvene norme i očekivanja (poštovanje starijih, negativna percepcija uljeza u obitelji, tolerancija prema muškom ponašanju koje oscilira), pa kroz tradicionalne rodne uloge (žena brižna majka, snaha prijetnja obiteljskoj harmoniji, a muškarac neodlučan, ali u konačnici neodlučan), kroz hijerarhije unutar obitelji i jednostavne moralne podjele. To dodatno potvrđuje potrebu za poticanjem kritičke

refleksije i moralnog rasuđivanja kroz nastavne strategije koje afirmiraju složenost i višeznačnost književnih tekstova.

Bajke imaju značajnu ulogu u moralnom razvoju učenika osnovnih škola (Parpiyev, 2021). Autor ističe ulogu bajki u razvoju i odgoju učenika osnovnih škola te naglašava da su vrijednosti, tradicije, odnosi i postupci junaka ključni čimbenici u formiranju duhovnog svjetonazora učenika. Izlaže analitičke ideje temeljene na predstavljenom problemu i ističe obrazovni učinak kulturnih djelovanja u skladu s idejama iznesenim u bajkama. Bajke pomažu djeci da razumiju i internaliziraju nacionalne i ljudske vrijednosti potičući ih da kritički razmišljaju i razvijaju moralnu orijentaciju. Zahvaljujući aktivnostima poput pripovijedanja, dramatizacije i umjetničkog izražavanja djeca mogu prepoznati moralni sadržaj u bajkama, razmišljati o njemu i pokazati razumijevanje vrlina, namjera i etičkog razmišljanja.

Rasprava o istraživanjima o altruizmu i moralnim vrijednostima može se usmjeriti na nekoliko ključnih područja koja su od interesa za razumijevanje tih fenomena. Prvo, važno je istražiti kako se altruizam manifestira u različitim kontekstima i kulturama. Analiziranje različitih oblika altruističkog ponašanja u različitim društvenim okruženjima može pružiti uvid u to kako se moralne vrijednosti razvijaju i izražavaju u različitim zajednicama. Drugo, istraživanja o altruizmu često se bave pitanjem motivacije iza altruističkih činova. Razumijevanje toga što potiče ljude da se brinu za dobrobit drugih može pomoći u razvoju strategija za poticanje altruizma u društvu. Treće, važno je istražiti kako se moralne vrijednosti prenose i usvajaju u različitoj dobi i u različitim institucijama, poput obitelji, škole i crkve Proučavanje tog procesa može pružiti uvid u to kako se moralne vrijednosti formiraju i mijenjaju tijekom života pojedinca. Konačno, rasprava o istraživanjima o altruizmu i moralnim vrijednostima trebala bi uključivati i kritičko razmatranje različitih teorijskih i metodoloških pristupa tim temama. Proučavanje ograničenja i izazova u istraživanju tih fenomena može pomoći u razvoju kvalitetnijih istraživačkih pristupa i boljem razumijevanju altruizma i moralnih vrijednosti.

ZAKLJUČAK

Prolazeći kroz tri faze kodiranja, istraživanje je pokazalo da učenici četvrtog razreda osnovne škole prepoznaju i jasno obrazlažu obiteljske vrijednosti u bajci „Šuma Striborova“.

Istraživanja o altruizmu i moralnim vrijednostima važna su za razumijevanje

ljudskog ponašanja i društvenih interakcija. Analizom različitih konteksta, motivacija, procesa prenošenja i usvajanja tih vrijednosti može se dobiti dublji uvid u to kako funkcionira odgojno-obrazovni sustav, društvo i kako se oblikuju moralne vrijednosti. S pomoću skrivenog kurikula djeca/učenici/studenti o vrijednostima uče tijekom cijelog boravka u školskoj sredini, a u raznim socijalnim interakcijama dobivaju pozitivne ili negativne vrijednosne poruke u kulturi ustanove.

Važno je istaknuti da su moralne vrijednosti i altruizam kompleksni fenomeni koji su pod utjecajem brojnih čimbenika, uključujući kulturu, obitelj, obrazovanje, vjeroispovijest i osobine ličnosti. Potrebno je kontinuirano provoditi istraživanja da bi se bolje razumjelo te procese i da bi se moglo razvijati strategije za promicanje pozitivnih moralnih vrijednosti u društvu.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da književna djela poput „Šume Striborove" mogu biti učinkovita sredstva za podučavanje djece obiteljskim vrijednostima i međuljudskim odnosima. Istraživanje također potvrđuje da učenici mogu prepoznati i reflektirati te vrijednosti u svojim vlastitim iskustvima, što je ključno za njihov emocionalni i socijalni razvoj. Rezultati naglašavaju važnost književnih djela u moralnom razvoju učenika i razvoju njihovih obiteljskih vrijednosti. Analizirajući i diskutirajući o likovima i njihovim postupcima, učenici razvijaju dublje razumijevanje moralnih i socijalnih vrijednosti.

Nadalje, istraživanje potvrđuje važnu ulogu odgojno-obrazovnih ustanova u podržavanju cjelovitog razvoja učenika, uključujući njihov moralni i socijalni razvoj.

Istraživanja o altruizmu i moralnim vrijednostima važna su ne samo za odgoj i obrazovanje nego i za praktičnu primjenu u društvu. Razumijevanje tih fenomena može pomoći u razvoju odgojno-obrazovnih kurikula i intervencija koji će promicati moralno ponašanje i pozitivne vrijednosti u društvu.

Kontinuirano istraživanje i razmatranje tih tema važno je za izgradnju boljeg i održivijeg društva u kojem će altruizam i moralne vrijednosti biti temelj ljudskih interakcija i zajedničkog prosperiteta.

Daljnja istraživanja mogla bi se usmjeriti na dublje razumijevanje toga kako učenici interpretiraju različite obiteljske dinamike i vrijednosti u književnosti te kako se te interpretacije mogu koristiti u obrazovnim kontekstima za promicanje emocionalne inteligencije i socijalnih vještina. Daljnja istraživanja mogla bi se također usmjeriti na to kako različite kulturne pozadine i različiti tipovi književnih djela utječu na razumijevanje i razvoj obiteljskih i moralnih vrijednosti kod učenika. Također, istraživanja bi mogla ispitati dugoročne učinke takvog obrazovanja na socijalni i emocionalni razvoj učenika.

LITERATURA

Angerer, S., Glätzle-Rützler, D., Lergetporer, P. i Sutter, M. (2015). Donations, risk attitudes and time preferences: A study on altruism in primary school children. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 115, 67–74. https://doi.org/10.1016/j.jebo.2014.10.007

Anisa, N. i Murniyetti, M. (2022). PAI Teachers' Strategy in Moral Development of Primary School Students. *Journal of Islamic Education Students (JIES) 2*(1), 1–11. DOI: 10.31958/jies.v2i1.4029

Arkhipova, A. i Kozmin, A. (2013). Do We Really Like the Kind Girls and Animals?: Cross-Cultural Analysis of Altruism in Folktales. U: Douglas. A. Vakoch (ur.). *Altruism in Cross-Cultural Perspective* (str. 57–70). Springer

Babić, N., Irović, S., Sentjabov, S. (2008). Edukacija, vrijednost i održivi razvoj, u: V. Uzelac, l. Vujičić (ur.), *Cjeloživotno učenje za održivi razvoj*, sv. 1, Rijeka, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci, 2008, 119–124.

Buragohain, P. i Senapati, N. (2016). Teaching Altruistic Behaviour among Adolescent Students. *SSRG International Journal of Humanities and Social science*, *3*(6), 15–20. DOI:10.14445/23942703/ijhss-v3i6p105

Charmaz, K. (2014), *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide through Qualitative Analysis.* London: SAGE Publications Ltd.

Chowdhury, Md S. R., Yesmin, S. i Obaydullah, A. K. M. (2019). Teaching Moral and Ethics in Primary Education: Practices and Challenges. *IJARIIE*, *5*(1), 2395–4396. https://www.researchgate.net/publication/330883171

Cohen, L., Manion, L. i Morrison, K. (2007), *Metode istraživanja u obrazovanju.* Jastrebarsko: Naklada Slap.

Etički kodeks istraživanja s djecom (2003). http://www.ufzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2013/12/Eticki-kodeks-istrazivanja-s- djecom.pdf

Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (2006). https://www.azvo.hr/hr/odbor-za-etiku

Garg, S. (2016). The psychology and biology of a altruism. *ACADEMIA: An International Multidisciplinary Research Journal 6*(7). 148–153. DOI:10.5958/2249-7137.2016.00033.1

Halmi, A. (2005). *Strategije kvalitativnih istraživanja u primijenjenim društvenim znanostima.* Jastrebarsko: Naklada Slap.

Halmi, A. (2013). Kvalitativna istraživanja u obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, *10*(2), 203–218.

Jukić, R. (2013). Moralne vrijednosti kao osnova odgoja. *Nova prisutnost 11*(3), 401–417.

Kohlberg, L. (1986). *The psychology of moral development*. New York: Harper & Row. Creskill, Hampton Press.

Ledić, J. (1999). *Škola i vrijednost*, Rijeka, Filozofski fakultet u Rijeci.

Lenart, I. i Božić-Lenart, D. (2018). Analiza odgojnih vrijednosti u časopisu za djecu i mladež Milodarke. *Anafora 5*(2), 295–314. DOI: https://doi.org/10.29162/ANAFORA.v5i2.3

Leontopoulou, S. (2010). An Exploratory Study of Altruism in Greek Children: Relations with Empathy, Resilience and Classroom Climate. *Psychology 1*(05), 377–385. DOI: 10.4236/psych.2010.15047

Mlinarević, V. (2014). Vrijednosni sustav učitelja – determinanta kulture škole i nastave. U: *Kulturom nastave p(o) učeniku.* Anđelka Peko, ur. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku; Učiteljski fakultet u Osijeku, 123–163.

Nucci, L. i Narváez, D. (Eds.). (2008). *Handbook of moral and character education*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203870112

Parpiyev, O. (2021). Developing the spiritual outlook of primary school students. Uzbekistan on the way to third renaissance: harmony of thnocultural, historical and economic aspects, Conference paper, DOI: 10.54613/001083

Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*, New York, Free Press.

Vlah, N. (2013). Samoprocjena ponašanja adolescenata na različitim razinama poremećaja u ponašanju. *Napredak*, *154*(1-2), 149–166. https://hrcak.srce.hr/pretraga?q=Teorija+moralnog+razvoja+

Zohar, A. i Marshall, D. (2004). *Moral development through children's literature: A case study in primary school education. Journal of Moral Education*, *33*(2), 151–167. https://doi.org/10.1080/0305724042000215183

Educational and Family Values in the Fairy Tale "Stribor's Forest"– Promoting Altruism and Moral Development in Students

Abstract

As one of the most renowned Croatian writers, Ivana Brlić Mažuranić is significant for the development of children's literature. In the fairy tale "Forest of Stribor," the author depicts the unconditional love of a mother for her son, a love that persists despite life's challenges. The mother is willing to sacrifice herself for her son, even when he treats her unjustly. The author's works abound with educational values that are relevant even today, in the era of globalization, internationalization, technological advancements, artificial intelligence, communication networks, and unfortunately, the atrophy of universal values. The aim of this study is to analyze the pedagogical aspects of educational values, especially family values, in the literary work/ fairy tale "Forest of Stribor" by Ivana Brlić Mažuranić. By applying qualitative research approach and employing interviews as a research instrument, an attempt was made to determine the understanding of the fairy tale and family values from the perspective of fourth-grade students in an elementary school in Osijek. The analysis of the research results will shape and determine the understanding of family values from the students' perspective as well as the development of students' morals and altruism in order to gain a clearer insight into how education was approached in the Croatian cultural context at the time of the fairy tale's creation and into the author's own value system.

Keywords:
fairy tale, interview, pedagogical perspectives, students, values